

گوتوبیژ له گهل نهمر «محهمهد شاپهسهندی» یادگار هکی دیکه ی کۆماری کوردستان

ئاماده کردن : کاکشار ئۆرهمار •

تیبینی: خوالیخوشبوو «محهمهدی شاپهسهندی» له رۆژی 15-02-2006 له شاری سلیمانی مالاوایی له ژیان کردوو و ههر لهم شارهش به خاک ئهسپێردراوه. لێره دا، جیی خۆیهتی سپاس و پیزانینی خۆم ئاراسته ی ریزدار کاک «کاکشار ئۆره مار» بکهم که ئهو دهقه ی ده ئیختیار مألپهري گزینگ ناوه. شیاوی گوتنیشه، ئهو دهقه ئاسته کراوی وتووێژیکه که کاتی خۆی له 1 ی نیسانی سالی 2005 له شاری سلیمانی، بو بهرنامه ی (ناودارانی کورد) ی تلهفیزیونی رۆژتیفی (Roj TV) که کاک کاکشار خۆی پیشکیشی دهکا، ئاماده کراوه و نیشان دراوه.

س. چ. هیرش

کاکشار ئۆرهمار و خوالیخوشبوو محهمهدی شاپهسهندی

• ریزدار محمد شاپه‌سندی، یادگارەکی دیکەمی کۆماری کوردستان که له کاتی کۆمار دا ئەندامەکی چالاک بووی هەتا پێش پیکهاتنی کۆماریش له نیو کۆمەڵە ی ژيانەوی کوردیش دا. باشە ئەوانم بپرسم محمد شاپه‌سندی کێیه؟

– من محمدی شاپه‌سندی کوری محمد سألحی شاپه‌سندی خەلکی مه‌هاباد له سالی ۱۹۲۰ له دایک بووم. سالی مه‌لا خەلیل له کلاسی ته‌هیهی دبستانی په‌له‌وی خۆیندوو مه‌ تا کلاسی شه‌شم له ده‌بستانی سه‌عاده‌ت دا ته‌واوم کردوو. دوايي له مه‌درسه‌ نه‌مخویندوو و هه‌ر له مو‌تالاتی خۆم فی‌ری شت بوومه.

له سالی ۱۳۱۳ ی هه‌تاوی تا ۱۳۱۴ گواهینامه‌ی کلاسی شه‌شی ئینتدایی (سه‌ره‌تایی) م وه‌رگرتوو. له‌وه‌ی به‌و لاوه‌ لای تاجرەکی ته‌وریزی شاگرد بووم بۆ ئەوه‌ی ئوسوولی بازرگانی فی‌ر بم. چهند سالیکی لای ئەو بووم دوايي تا له ۱۳۱۹ ی هه‌تاوی ژنم هیناوه و له ۱۳۲۰-۲۱ ی هه‌تاوی دا کاتی ئیران له لایهن ده‌وله‌تانی رووسیا و ئه‌نگلیسه‌وه داگیر کرا کوردستان که‌وته ژیر کۆنترۆلی رووسه‌کان.

• کوردستان که‌ی که‌وته ژیر کۆنترۆلی رووسه‌کان؟

– له سالی ۱۳۲۰ ی شه‌مسیه‌وه که سابلایخ بۆمباران کرا سابلایخیش که‌وته ژیر ده‌ستی کورده‌کان که له ۱۰ ی شه‌هریوه‌ری سالی ۱۳۲۰ ی شه‌مسی دا بوو. له‌و ساوه‌ قازی موحه‌مه‌د که دوايي بوو به پێشه‌وا ئیختیاری به سه‌ر هه‌موو سابلایخ و ناوچه‌ی موکریان دا په‌یدا کرد. ئەوسا ئیمه‌ ترسمان هه‌بوو که عه‌شایری ده‌ور و به‌ری مه‌هاباد شه‌و بێن و کوشتار بکه‌ن له سابلایخ و سابلایخ تالان بکه‌ن. قازی موحه‌مه‌د هه‌موو مائیکی مه‌جبووور کرد که ئەسه‌حه‌(چه‌ک) بکرن و خۆیان حیفازه‌ت له مائی خۆیان بکه‌ن و هه‌ر مائیک هه‌فته‌ی یه‌ک که‌س بۆ شه‌و بدا بۆ حه‌راسه‌ت. یانی هه‌ر مائیک له هه‌ر مه‌له‌یه‌ک به‌و شیوه‌یه‌ پارێزرا. به‌و جو‌ره ئەو توانی سابلایخی له تالان و ویرانکاری بپاریزی. ئەوه له نه‌تیجه‌ی کوششی قازی موحه‌مه‌د دا بوو.

• ئیوه چۆن ده‌ستتان به‌ کار و چالاکي سیاسی کرد؟

– له‌و ساوه‌ من هاتوچووی ته‌وریزم ده‌کرد. ورده‌ورده‌ بۆ کووتالکرین بۆ بازرگانی و شتی وا. بابم ئەو ساله‌ به‌زاز بوو. یانی کووتالفرۆش بوو. من ده‌چووم کووتالم بۆی ده‌کری. له ته‌وریز «عه‌بدولرحمان زه‌بیحی» م دیت. داواي لیکردم فی‌ری حروفچینی (تیپچینی) چاپخانه‌ بيم. له ژماره‌ پینجی کۆقاری نیشتمان (ئورگانی فی‌رمی کۆمەڵە ی ژ.ک من ده‌ستم کرد به حروفچینی.. ئەوسا به نه‌ینی کارمان ده‌کرد. کۆقار مه‌کمان حروفچینی ده‌کرد و پاشان ده‌ماندا به مه‌تبه‌عه‌یه‌کی ئه‌رمه‌نیان و چاپی ده‌کرد. پاش به‌ینه‌ک رووسه‌کان ده‌گه‌لمان باش نه‌بوون. ئەوان ده‌یانویست ئیمه‌ به‌رنامه‌ی ئەوان ئیمزا بکه‌ین. ئیمه‌ رازی نه‌ده‌بووین. قازی رازی نه‌ده‌بوو، زه‌بیحی رازی نه‌ده‌بوو. ورده‌ورده‌ ده‌گه‌لمان تیکچوون و ئیشار مه‌یاند به چاپخانه‌که که ئیدی چاپی نیشتمان ته‌خیر بکه‌ن (وه‌پاشی بێخن). بۆ ئەو مه‌سه‌له‌یه‌ ئیمه‌ مه‌تبه‌عه‌یه‌کی بچووکه‌مان په‌یدا کرد و برده‌مانه‌وه بۆ سابلایخ بۆ ئەوه‌ی له‌وه به‌ لاوه‌ خۆمان نیشتمان چاپ بکه‌ین. تا ئەو کاته‌ی که من ئەو باسه‌ت بۆ ده‌که‌م ۹ ژماره‌ی نیشتمان ده‌رچوو بوو.

• به‌لێ دیاره‌ که نیشتمان ئورگانی ک. ژ بووه و ئیوه‌ش ئەندامه‌کی ئەو کۆمەڵه‌ بوون. باشه‌ تو چۆن بووی به‌ ئەندامی کۆمەڵه‌ ی ژ. ک؟

– پیموایه‌ له سالی ۱۹۴۳ یه‌وه‌ بوو. زۆرم هه‌ول دا ئەوسا زۆر گه‌نج بووم زۆرم هه‌ول ئەدا بۆ ئەندامبوون ریبهرانی کۆمەڵه‌ قه‌بولیان نه‌ده‌کردم و ده‌یانگوت: تو هینشتا مندالی. له ئاخری دا «دلشاد ره‌سوولی» واسته‌ی بۆ کردم و قه‌بولیان کردم. من و باوکم به‌ یه‌ک روژ سویندمان خوارد له مائی «عه‌لی ریحانی». ئەوانه‌ی که حوزووریان هه‌بوو: «عه‌لی ریحانی»، «دلشاد ره‌سوولی» و «عه‌بدولرحمان زه‌بیحی» بوون. ئەو سینیانه‌ حوزووریان هه‌بوو که ئیمه‌ سویندمان خوارد. له‌و ساوه‌ من خه‌ریکی کۆقاری نیشتمان بووم له‌ گه‌ل زه‌بیحی دا. من و ئەو وه‌ک مامۆستا و شاگرد ئیشمان کرد، چل سال، چل و پینج سال پیکه‌وه‌ بووین.

• ناوی نهینیتان چیبوو؟

– ناوی نهینیم (م. ش. نازم) بوو. واته: محمهد شاپهسهندی نازم.

• ناوی نهینی باوکتان..

– نایینه بیرم..

• ماموستا ئیوه له کوفاری نیشتمانیس دا ههه بهو ناوه شتتان ئهنوسی؟

– بهلئ له نیشتمان دا شتم ههیه ههه بهو ناوه. نووسیومه له ژماره ی ۱۰ ی نیشتمان دا نووسراوهم ههیه.. نازام ئهوهی ئیوه دیتوتانه له کام ژماره دایه.

• بهلئ پیموایه له ژماره ی ۶ دا نووسراوهیهکی ئیوه له ژیر ناوی (م. ش. نازم) دیوه..

– بهلئ منیش باش نایینه بیرم. شتهکان له بهر دهستم دا نین.

• بو، سههب..؟

– سههب ئهه مألویرانیه به که بو کورد و کوردستان ههه به دوامان دا بوو. سی چوار جار مان مألیمان لی تالان کردین..

• ناوهروکی نووسینهکانت له سهه چیبوو؟

– ههمووی باش نایینه بیرم، بهلام بهکهکیان ئههه بوو: خوشبهختی چییه. ئهوانهه دیکهه له بیر نین.

• ئهه کوفار و روژنامانهه که حروفچینیته ئهکردن ئیستا هیچیان له لات ماون؟

– نه.. ههتا ئیستا له ئیره له کاتی رژیمی عیراق ۴-۵ جار مان مهکتهبهکهکیان پی تیکداوم. هیچم له لا نهماوه، بهداخهوه.

• باشه ئهه ههموو ساله له گهل ماموستا زهییجی دا پیکهوه بوون. دیتتی ئیوه له سهه کهسایهتی نههر

زهییجی چییه، پیاوهکی چۆن بوو..؟

– زهییجی به تهواوی مانا کورد بوو. ئینسانهکی باش بوو سهیی (چالاک) زور کرد که کومهله (واته ژ. ک) سازبوو. ئهه بهکی بوو له گهوره ئهندامانی دامهزرینهانی ژ. ک..

• ژ. ک که ئهلین واتای چیه؟

– ژ. ک یانی کومهلهی ژیانوهی کورد. که ئهلین کومهلهی ژیانی کورد ئیشتبایه. هیندیک دهلین: کومهلهی ژیاندهوهی کورد ئههه ئیشتبایه. هیندیکش دهلین: کومهلهی ژیاندهوهی کوردستان ئهههه ئیشتبایه. چونکه دهبی ئههه بزانیان که میللهت دهژیتهوه نهک ولات. ئهوه قسهی ماموستا «ئیهراهم ئهحمده»ه.

• ئهه دیتتی ماموستا زهییجی لهه بارهیهوه چیبوو، کام ناوی پی دروست بوو..

– کومهلهی ژیانوهی کورد.

• زهییجی مروقهکی دووربین و زانا بووه...

– بهلئ.. ئینسانهکی به تهواو مانا باش بوو. کوری پیاوهکی تهقریهه ئیسلامی بوو بهلام نهک ئیسلامی مووتهسرف.. خوشی خویندبووی. ئههه له سالی ۱۳۰۷ یا ۱۳۰۸ ی شههسی دیومه که له لای «گیو موکریانی»دهرسی فهرانسهی دهخویند. ئههه ئهههه زور منداو بووم. له کلاسی تههیه بووم.

• مامۆستا محمەد ئۆيە لە کاتى كۆماری كوردستان دا چەند وەزىفەتان ھەبوو؟

– من لە کاتى كۆماری كوردستان دا كە چاپخانەى كوردستان ھات (رووسەكان ھىنابوويان) دو مەھەندى دە گەل دا بوون. كۆمىتەى ناوھەندى ژ. ك منيان بانگ كرد و گوتيان كە: لە تو زياتر كەس سەنەتەى (تەكنىكى) چاپ نازانى تو بەرپرسى ئەو چاپخانەى. دەبى كرىكارى تەواومان بو رابىنى.. دەستم پىكرد و خۆم حازر كرد و نىزىك بە ۲۰ شەو مەتەبە عەكەم ساز كرد. دەستمان پىكرد. يەكەم نمونەى كارمان كۆفارى كوردستان ژمارەى يەك بوو. بو نمونە كە بزانی چاك (باش) كار دەكا، ناكا.. ئەو بوو كە لەو مەجەلە يەمان (كۆفار) را دەستپىكرد. دواى رۆژنامەى كوردستان ھات. رۆژنامەى كوردستان رۆژنامەى كەى رسمى حكومەتى مىللى بوو كە بە دوو رۆژ جارەك دەردەچوو و زمانحالى كۆماری كوردستان بوو.

• مامۆستا جگەلە ھىمن و ھەزار ئەو كەسانەى كە دەھاتنە چاپخانە يان بابەتيان ھەبوو، نويسەندە بوون.. ناوى كىتان دىتە و ھىير؟

– نويسەندەمان زۆر بوو: سەيىد محمەدى ھەمىدى كە سەكرەتەرى مەسول (بەرپرس) بوو. دواى گىرا و ناگام لى نىبە كە پاش تىكچوونى كۆمار چى بە سەر ھات. ھەموو ئەوانەى كە دەھاتنە چاپخانەى كوردستان ئەندامى ژ. ك بوون. ناوى ئەوانەى دىكەم لە بىر نىبە.. ھەموويان ئەدىب بوون.

• پىشەوا قازىش بو ئۆيە بابەتى دەنوسى؟

– پىشەوا خۆى بابەتى نەنوسىو، نە.. بەلام فەرمایەش و دەستورەكانى لە رۆژنامە و كۆفارى كوردستان دا بلاوئەكرانەو.

• بەلى.. ئەو نومايشنامەى داىكى نىشتمان كى نووسىو.. يانى ھەتا ئەمرۆش ديار نىبە كى نووسىو.. – نازانم نووسىنى كى بوو. بەلام داىكى عەبدوللا نەھرى دەستى بالای ھەبوو لە ئامادە كردنى ئەو نومايشنامەى دا.

• ھىندىك كەس دەلەن ناوگۆرىنى ژ. ك بە پى داخوازی رىبەر و پىكەنەرانى ئەم رىكخراو ھەبوو. واتە ئەلەن قازى محمەد بە بى پرسى كەسانى زەبىحى كارەكى واى كردوو. واتە ناكو كىبەك لە نىوان پىشەوا و ئەو دا ھەبوو. ئۆيە و ھەكوو شاھىدەكى مۆرووى بو ئەم مەسەلەى جواپتان چىبە؟ – من لە بىر مەورىبەكانم دا ئەمەم نووسىو: خەلك مەسەلەكە گەورە دەكەنەو بەلام وا نەبوو. راستە مەسەلەن زەبىحى و چەند كەسنىك موخالفى ئەو بوون كە پىشەوا بى بە بەرپرسىارى كۆمەلە، بەلام ئەو لە بەر ئەو نەبوو كە پىشەوا لایقى ئەو ھىندەى نەبى. چونكە پىشەوا پىش ئەو نىمە لە داىك بىن بەرپرسى سابلاخ بوو. مامى پىشەوا خۆى ھەر لە سەر پاراستن لە خەلكى سابلاخ كۆزراو. يانى رووسان كووشتوويانە. ئەوانە ھەر بە تايە نفۆزىان ھەبوو لە سابلاخ دا. نفۆزى قەزاوھتيا ھەبوو، نفۆزى كارووبارى خەلك دورستكردن.. نا، ئەو راست نىبە.

• ئەى خۆدى زەبىحى لەم بارەىو ھە چى ئەگوت؟

– تو برۆ كتیبى (ژيان و بەسەر ھاتى زەبىحى) بخوینەو تىدەگەى. زەبىحى و ھەختى كە كۆماری كوردستان كەوت، رايكرد بو مألە قازى، دوو سىعات و نىو ھەولى داو بەلكە قازى رازى بكات كە سابلاخ بە جى بىللى قەبولى نەكرد. لە عىراق ھەول دراو بە حوزوورى نەمەر مەلا مستەفا بارزانى كە ناوى قازى نەين، ھەزار قەبولى كردوو كە ناوى قازى نەھىنى بەلام زەبىحى لە ئىرە ھەمىشە دىفایى لىكردوو. پاش ئەو كە كۆمار پىش نەماو ئەو ھەر پىشەواى پاراستوو. ئىنسان چۆن دىفاع لە يەكىك دەكات كە خۆشى نەوى!! يا دوژمنایەتى لە گەل ھەبى.. ھەمووى قسەى دوژمنانە..

• لەم بارەو قسە زۆرە. . . رۆژى راگەھاندنى كۆماری كوردستان لە بىرتانە..

– بەلى باش لە بىر مە.. ھەموو شتەك و ھەكوو ئىستا لە بەر چاومن..

• باشه، هیندیک باسی ئهو رۆژه پیرۆزهمان بۆ بکه. چی کرا چی نهکرا؟

– باش له بیرمه.. ئهوهی له بیرمه، ئهوی رۆژی ئیمه ههمومان له چاپخانه ئاماده بووین. ئیمه فرقهیهکی نهشیتمان ههبوو(تیپی سروودگۆتن). قهرار وا بوو له وی ئاماده بین و سروود بخوینینهوه. نهشیتهکەش ئهوه بوو:

یشتمانم رنگینه| بهههشتی سهر زهمینه| خاکم وهکوو ئالاکهم| رهنگ سوور و سپی و شینه...
شیعری ههزاره. ئیمه لهو رۆژه دا ئاماده بووین بۆ ئهوهی که ومختی مهراسمهکه دهسپیدهکا ئهو سرووده بخوینینهوه. سروودهکهمان خویندهوه. پاشان دهستپیکرا: پیشهوا قازی خوی ختابیهکی دا و قسهی کرد. دوایی ئهوانهی که دهبوو ختاب بدهن زۆر بوون. یهک به یهک هاتن و قسهیان کرد. سهییدعزیزی شهزینی... (ناوی کهسانی دیکه نایینه بیري)

• زیروبهگی ههرکی، سهیفی قازی و..

– زیروبهگی ههرکی ختابهکهی باش نهبوو. رووسان فیریان کردبوو بۆ ئهوهی ئهو مهجلیسه تیکبدهن، فیریان کردبوو که ختاب بدات دژی باوکی شهزینی(حاجی عهبدوڵڵا ئهفهندی)، که دژی ئهو ختاب بدات و بلایت ئهو مروقی ئینگلیزمهکانه و هاتووته ئیره.. بهلام، قازی زوو جی به جی کرد و ئیتر نهیهشت بیی به ههلا.

• بۆ چی رووسهکان ئهیانویست ناکۆکی له نیوان کوردهکان دا دروست بکهن؟

– بۆ ئهوهی ئهوان رازی نهبوون، دهیانویست کوردستان بیی به پارچهیهکی نازمه بایجانی قهفاز. قازی محمهده بهوه رازی نهبوو، کورد ئهوهی قهبول نهکرد. له بهر ئهوه ئهوان دهیانویست تیکی بدهن. بهلام بۆیان نهکرا. رازیوونیشیان بۆ ئهوهی که کورد ئیعلامی ئهستقلال بکات، واته ئیعلامی جمهووری بکات. ههر له بهر خاتری ئهوه بوو دیتیان کورد رازی نابن، مهجبوور بوون.

• ئهی ئهو قهراره چون درا.. کی قهراری دا که کۆماری کوردستان ئیعلام بکریت نهگهر رووسهکان موافق نهبوون..؟

– ومختی که ئهو مهراسمه ههبوو، دوو کهس له زابته گهرهکانی شوورموی(سوقیهت) له وی دانیشتبوون و له نزیک و دوورموه مراقبهی ئهو مهجلیسهیان دهکرد. کوردهکان خوشیان بریاردهن بوون و پیشهوا ناگای له پیلانهکان ههبوو. نهزانی چ بکات.

• ئهو کۆم یان گروپهکهتان که سروودتان خویند چهند کهس بوون ناوی کیتان له بیره؟

– ئهوان ههموویان کریکارهکانی چاپخانهی چاخی کۆمار بوون. ههموویان ئاماده بوون. ناویان جاری له بیرم نییه، بهلام دوایی بۆتان ئهلیم که بینوسن. له بیرمهریهکانم دا ناوی ههموویان نووسراوه.

• **ناوهرۆکی ختابهکهی پیشهوا له سهر چی بوو؟**

– ههر له بارهی میژووی کوردستان دا بوو که ئیمه رازی نابین بچینه ژیر ئهمری هیچکەس. ئهو له باکو (پایتهختی نازەربایجان) یش ههر ئهو نوتقهی کرد و گوتی: ئهگەر قهرار بی ئیمه ژیردهستی خهڵکی دیکه بین دهچین ژیردهستی فارسهکان بین، ژیردهستی فارسهکان و ئیرانییهکان باشتره بو ئیمه ههتا له ژیردهستی نازەربایجانییهکان دا بین.

• **ئهو پروژە ئالای کوردستان ههڵکرا، چهند دانه ئالاتان ههبوو؟**

– یهک دانه ئالای گهوره ههڵکرا. لهو مهجلیسه دا که ئالای کوردستان به رسمی ههڵکرا دوو سی رۆژ دوایی ئهو حهقلهیه بوو. یانی ئالا به شیوهیهکی رسمی دوو سی رۆژ پاش ئیعلامکردنی مراسم ههڵکرا.

• **بهلام ئهو ئالایهیهی له رۆژی ئیعلامکردنی کۆمار دا ههیه و دهبینریت. له سهر ئهو میزهیه که پیشهوا له پشتی راوهستاوه؟**

– ئهو وهک مهراسمهک ههبوو، بهلام رسمی نهبوو. چهند رۆژ پاش ئهو به رسمی له سهر بانی دادگوستهری (بانی مهحکمه) ئالای کوردستان ههڵکرا. ههیهتی دهولت ههموو حازر بوون له وی. من خۆشم له وی بووم..

• **ئهی کوردهکانی دیکه که له ژیر دهسهلاتداری کۆماری کوردستان دا نهبوون.. کوردهکانی ناوچهکانی دیکه مهسهلهن کوردهکانی کرمانشان، سنه و..**

– له کۆمار دا ههموویان نوینهریان ههبوو. نوینهری دێیهکان، نوینهری مامهش، دئیۆکری، نوینهری گهورک، مهنگۆر و قسمهتهک له ناخاکان خۆیان حازر بوون له مهراسمهکه دا.

• **مامۆستا شپهسهندی، پیشهوا قازی محمهد شهخسییهتهکی چۆنی ههبوو. مروقهکی چۆن بوو زۆر جار پیشهواتان بینیبوو..**

– ئهغلب دیتوومه زۆر جارم دیتووه. ئینسانهکی ئارام و مولایم و وهک ئارچی رۆزقێلت دهلێت: رنگی مایل به زهردی بوو.. یانی ساخ نهبوو، تهقریبهن مهدهی (میعهدی) ساخ نهبوو. ئینسانهکی زۆر ئارام و زۆر دیمۆکرات بوو. من له مهدرسهش دیومه. بهینهک مودیری مهعارف بوو. خزمهتی زۆری بو خهڵک کرد. مهکتهبهکی کچانی دروست کرد و زۆر کاری دیکهش.

• **نهمهری له بارهی ژنان دا چبوو؟**

– دیمۆکراسیانه بوو. چۆنکه خۆی مروقهکی دیمۆکراتخواز بوو. ئینسانهکی ئهسیل بوو. ئهسیلزاده بوو.

• **ئهی برا و کورمهنامهکهی..**

– سهدری قازی نوینهری پارلمان بوو، مروقهکی دیپلومات بوو. سهیفی قازی تهقریبهن ئینسانهکی ئاغا سفهت بوو، ملک و مآلدار بیان ههبوو. ئینسانهکی قهلاو و جسمی گهوره بوو. بهخۆوه بوو. کهلهگهت و ههیکهلدار بوو. ههموویان پیاوی خاس بوون.

• **کاتی ئیوه له مههاباد بوون، له سهر موحاکمهی پیشهوا چی دهگوترا لهم بارهیهوه ئیوه چی دهزانن؟**

– پیشهوا موخاومهی کردووه ههمیشه دیفای له مافی نهتهوهی کورد کردووه. موحاکمهکهی ههیه و دهتوانم بناندهمی. ئهو ههمیشه دیفای له میللهتی کورد کردووه. میتر بوو سهری بو عهجهم دانهواندووه..

• راسته که دهلین له کاتی موحاکمه دا له نهفسره کی داوه؟

– نازانم.. وهکوو دهلین نهو موحهقیقه قسهیه کی تهو هینامیزی دهرهق به کورد کردووه. نهویش کورسیه کی هه لگر تووه و ویستوویته لیبیدا. به لئی نهوه راسته.

• نهمر سهدری قازی له کوماری کوردستان دا پیاوه کی ناکتیف نهبووه نهی بوجی نیعدام کرا.

– وه لاهی قهوامولسه لته نه دهرانی له پیش موحاکمه کردنی نهوانه دا نهوامر هه بووه که ده بی نهوانه نهمینن. نهما شاه که قسه دهکات دهلئی من نهمگوتووه که نهوانه بکوژن. قهوامولسه لته نهش واده لیت، به لام پیش موحاکمه نهوانه حوکمیان دراوه. نهما هه موویان درو دهکن. عهجه م قهت له گه لمانا برست نهبوون.. ههتا نهمروشی له گه لدا بیت. چهن دروزنن باوکه گیان..

• بیت وایه گهورهترین سه بهی تیکچوونی کوماری کوردستان چیبوو؟

– گهورهترین سه بهی گهرانهوی پروسهکان بوو. پروس گهرانهوه وازیان هینا. نازمر بایجان ته سلیم بوو. پاش ته سلیم بوونی نهوان، سی ههزار کس له نازمر بایجان کوژران، پاش نهوهی که پیشه مری و هاور بیانی هه لاتن. به لام رهوشی نیمه وا نهبوو، نیمه زور باش بووین. واته و مز عمان زور له هی وان باشتر بوو.

• له چ بوارهک دا رهوشتان باشتر بوو؟

– له بواری ته لاهفات و خسارهی ماددی و جانی. له کوردستان کسهی وا نهکوژرا جگه له نهوانه کی نهیعدام کران.

• فهرقهکانی ههردوو کوماری کوردستان و نازمر بایجان چیبوو؟

– کوماری کوردستان بهری خهباتی میللهتی کورد بوو. میللهتی کورد خوی دهیه هیست که خاوهن دهولت بی. نهما کوماری نازمر بایجان بهرنامهیه کی پروسی بوو بو داگیر کردنی نازمر بایجان. فهرقه نهساسیه که نهو هیندهیه.

• نهی شیوهی نیداره کردنی ههردوو کوماره که له چ بوارهک دا جودا بوو یا که سایهتی پیشهوا و پیشه مری..

– نهوان (نازمر بایجانیهکان) رژی مه کی زور نیستبدادی بوون. ریبه رانی حکومهتی نازمر بایجان نیستبدادی بوون، به لام لای نیمه دیموکراسی هه بوو. تو دهوانیت شکایهت بکهی له کامه و هزیر که داوات بوو بچی له قازی و له مهحکمه دا شکایهتی لیکه کی. به لام له نازمر بایجان نهوه نهکرا.

• ماموستا راسته که دهلین پیشهوا زور جارن له مالی را به پینان دههاته دهفتهری کاری خوی؟

– به لئی.. نهوسا سابلاخ بچووک بوو و ماشینی تیدا نهبوو. هه موو کس مهجبوور بوو به پینان برواته سهر کاری خوی. تهنیا یهک ماشین له بهر دهرگای پیشهوا دا هه بوو. نهویش بو ریگای دوور بهکار دههینرا. بو ریگای نیو شار و سهرکار خوی به پینان دههات.

• به لام زور کسیش دهلین که چوار ههتا ههفت ماشین له بهر دهرگای پیشهوا دا هه میسه ناماده بوون..

– من نهوه نازانم نایینه بیرم.

• نهی پیشهوا بهو حاله له نهدهتر سا که وهکو ره یسجمه ور گیانی له خهتر دا بیت؟

– نهخیر.. نهخیر، چون نهو نیسانه کی باش بوو. خه لکه که زوری خوش دهویست. حاکمیهتی نهو له سهر دلان بوو.. دلی نیسانهکانی بو خوی کریوو.. پیای وا نهبوو.. نه..

• باشه، پاشناو یان لهقه بهی پیشهوا چون یا کهی درا به قازی محمه د؟

– من رسمن ناگام لی نییه، به لام نهو ناوه ده بی هی ههژار بیت. کاتی ته شریفاتی سهروک کوماری جی

به جی کرا لهو ساوه پیشهوا بوو. ههموو کس ئهم پاشناوهی به دل بوو و زهیبی یش موخالیف نهبوو.

• نهی چۆن بوو که له کاتی کۆمار دا کابینهی وهزیران هر ههموویان خهلکی سابلاخی بوون؟
– نهغلهبی ئهوانه و قسمی زۆریان له دامهزرینهرا نی ژ. ک بوون. ئیجا تبعهه دهبی شرکهتیا ن ههبی له وهزارهتهکان دا.

• دیتتی ئیوه له سهر ههردوو شاعیری میلی کۆمار واته ههزار و ههین چیه، فهرقی وان چیه؟
– ههزار زۆر به سهواد بوو. زۆریش شاعیر بوو، ئهما مرۆقهکی سیاسی نهبوو. ههین ئینسانهکی باش بوو، ههین بوو یا باشتهر بلیم ناوهکهی خۆی به خۆیهوه ههیه. به سهوادیش بوو، به لام نهک به قهدهر ههزار (!!). قوهی شیعی ههزار له هی ههین زیاتر بوو. ئهما شیعهکانی ههینیش ههمووی واتهدارن و نهغلهبی کراون به گۆرانی و شتی وا..

• نیزیکهی ۶۰ ساله تو له کاری کوردایهتی دا، هیندیک باسی سهرگۆزهستی خۆتان بکه پاش ئهوهی که کۆماری کوردستان تیکچوو..

– پاش تیکچوونی کۆماری کوردستان دهگهڵ «غهنی بلوریا ن» ئیمه هاتین بۆ ئیره(باشووری کوردستان). له وی غهنی نهیگوت من سهر به حییی تۆدم. باسی ئهوهی له گهڵ ئیمهی نهکرد. ئیمه قهرارمان ئهوه بوو که بۆ بووژاندنهوهی حیزبی دیموکراتی کوردستان که ۹۰% له نهندامهکانی گیرابوون یا کوژرابوون کارهک بکهین. قهرار وا بوو ئیمه ئیش بکهین بۆ بووژاندنهوهی ئهو حیزبه و بیین بۆ عیراق. لهوی ئیمه چهند دانیشتهکمان کرد به لام ئهو له (ئالهکۆک) دهلئیت: ئیمه یهکیکمان نارد بۆ لای «ئیحسان تهبری» له تاران.. ئهوه راست نییه. ئهمن خۆم لهو ساوه بیزار بووم لهحیزبی تۆده. رۆژی نهوڕۆزی سالی ۱۹۴۸ ئیمه له حدود(سنوور)ی عیراق بووین. من به تهنیا هاتم بۆ سلیمانی و چووین بۆ سهر قهبری قودسی و شههیدهکانی دیکه. پاش ئهوهی دهگهڵ «عوسمان دانیش» (ئهوسا ئهو تووشم بوو لای مزگهوتی گهوره له سلیمانی) و پیکهوه چووین بۆ سهر قهبران. دوایی چووین بۆ گوندی سیتکه و لهوی زهیبیم دۆزیهوه. تیلنگرافهکم کرد بۆ غهنی. غهنی رۆژی دوایی هات. ههمومان(من، غهنی بلوریا ن، زهیبی و بههزوری شیخ لهتفی کوری شیخ مهحمود بهرزهنجی) قهرارمان دا که بنکهیهکی چاپی دابننن و خزمهتی کورد بکهین.

دروستکردنی چاپخانهیهک به من سپێردرا. غهنی هیچی نهدهزانی. و لهوه(ههرچهند) زهیبی پیشهی چاپخانه بهلهد بوو و ههتا رادهیهک لئیدهزانی به لام لهو پلهیه دا نهبوو که بتوانی مهتبهعه(چاپخانه) دروست بکات. ئهوه من قهبولم کرد و نیزیکهی مانگیک من هاتوچووی ئاسنگرهکم کرد به نیوی شیخ حوسینی ئاسنگر. له ئیره، له سلیمانی بوو که چاپخانهکم سازکرد. من و غهنی و زهیبی ژماره ۱۰ ی نیشتمانمان پێ چاپکرد. لهو ژماره ۱۰ یه ئیمه نیزیکهی ۳۰۰ ژمارهمان له سلیمانی و بهغدا بلاوکردهوه. باقیهکهمان به سی جار ناردوه بۆ مههاباد. دوو جار به هوی قاچاخچیان دا و جاریکیش غهنی خۆی گوتی ئهرومهوه و ۱۵۰ ژماره له گهڵ خویا دا برد بۆ ئهو دیوی کوردستان. غهنی که دهگاتهوه سابلاخ تبعهه لهگهڵ تۆدهیهکان ریکدهکویت و قیادهی حیزبی دیموکراتی کوردستان له گهڵ چهند کهسهکی دیکه دهگر نه دهست. ئینجا ئهو له (ئالهکۆک) دا داوا دهکات و دهلی که من له ژماره ۱۰ ی نیشتمان دا حازر نهبووم بهلکو من مهجلهی (ریگا)م چاپکردوه. من له بیرمهرییهکانم دا جوابم داوهتهوه و ههمووی به شهوود و ئیستفادهم له قسهکانی خۆی کردوووه و سابتم کردوه که راست نالئیت. ریگا مهجلهیهکی کۆمونیستی بوو که «رهحیم سولتانیا ن» ساحیبی بوو. یهکهم ژماره ی رهحیم سولتانیا ن له تهوڕیز چاپی کردوه. دوینی له مالی وههر چاوم کهوت. ئهما غهنی دهلی ئیمه له سیتکه چاپمان کردوه که راست نییه.

• کۆقاری نیشتمان، ناخرین ژماره ی ۱۰ بوو؟

– بهلی، ژماره ی ۱۰ ناخرین ژماره ی بوو..

• پاشان قمت کارتان نهکرد که دیسان چاپی بکهنهوه..

– نه.. لهو مهرهلهیه، مهرهلهیه نیشتمان و مهرهلهیه کۆمهله رویشتبوو. مهرهلهیهکی دیکه هاتبوه گۆری...

• ئەو مهرهلهیه چی بوو؟

– ئەو مهرهلهیه بوو که زهیبی هاوکاری ههبوو له گهڵ پارتی دیموکراتی کوردستان. لیره نهخباریان لیکردین که شیخ لهتیف بهرزهنجی کوردهکانی ئیرانی هیناوه و دایناون له سینتهک و چالاکی سیاسی دهکهن. پێش ئەوه خهبریان دابوو به ئیمه. پێش ئەوهی ئیمه بگرن، من پێش زهیبی رامکرد بۆ بهغدا و زهیبی یش پاش من هات.

• له بهغدا چیتان کرد؟

– زهیبی ماوهیهک لای کابرایهک مایهوه به نیوی عهدوللا که خۆی خهڵکی ئیران بوو. ئەو خاوهن کاباره بوو، ئینسانهکی باش بوو. زهیبی دهگهڵ قزلجی له گهڵ وی دا بوون. ههردووکیان بوون به وهکیل. یانی ههردووکیان وهکیلی عهدوللا بوون. زهیبی دهفتهر دارییهکهی دهکرد و قزلجیش پاره و ماره ی ئەوی وهردهگرت له جباتی عهدوللا. یانی کابارهکهی جیگایهکی عادی (نۆرمال) نهبوو، ههموو وهزیرهکانی عیراق هاتوچووی ئەویان نهکرد و کابارهکه تایبهتی بوو بۆ وهزیرهکان. نووری سهعید ...و

• ئەو کۆقاری نیشتمان ناخرین ژماره ی چ بابهتهکی تیدا بوو؟

– له بیرم نییه، ئەما من خۆم بابهتهکم ههیه و غهنیش بابهتهکی ههیه. من به ناوی نازاد ئیمزام کردوه. غهنی له بیرم نییه ناوی چی بوو.. غهنی ئینکاری ئەوه دهکات بهلام راست ناکا.

• بابهتهکی تو ناوهروکی له سهه چی بوو؟

– چاک له بیرم نییه..

• مامۆستا شاپهسهندی، نهمر زهیبی قهدهرکهکی زۆر به تالی دوایی هاتوه. ئەو مروقه ئاکتیف و رووشهنبیر و زانایه زۆر کاری کردوه بۆ فهرهنگی کوردی له سێ تعیا... چون بوو که ئەو مروقه به ناسانی ژبانی خۆی له دهست دا؟

– هیندیک کهس تووشیان کرد. ناخر شهرت نییه.. پیاوهکی گهوره بوو، مهسهلهن پیاوهکی زۆر ناقل یا پروفهسۆر که دهبنی ئیشتباه دهکات بۆ ئیشهکی زۆر هاسان ئیشتباه دهکات. ئیشتباههکی زۆر گهوره دهکات که سهه ی تیدا ئهروات. ئەوانه ی که رهفیکی زهیبی بوون ئەوانه ههموو دهلێن که زهیبی بۆ ئەو کاره ی که خۆی تووش کرد نهدهبوو. ئەو لایقی کاره ی گهوره تر بوو. زولمی له خۆی کرد.

• چون بوو شههید کرا، ئەسهبابی شههیدکردنی چی بوون؟

– ئەسهبابی شههیدبوونی!!.. له لیره حکومهتی عیراق دهیویست هاوکاری ئوپوزیسیۆنی ئیران بکات. به هۆی زهیبی یهوه چهک و تهقهمنی و ئەو جووره شتانه ی بۆ دهناردن. جاری ئەوهل ئەو موساداتانه دههینیت و دابهشیان دهکات. جاری دووههم دههینیت و بهشکه لهو هاوکارییانه دههات به پێشمهرگهکانی یهکیتی که شهه ی ههیه دهگهڵ دهولته ی عیراق. ئەوه ئەخباری لیدهکهن. ئەویش که دهچیتهوه ههه له ریگا دا دهیگرن و دهیکوژن. له نیسانی سالی ۱۹۸۰ دا زهیبی کۆژراوه.

• ئەو کتابه ی که کاک «عهلی کهرمی» له سهه زهیبی نووسیوه {ناماده ی} دیتوته؟

– بهلێ خویندوو مهتهوه..

• نههرتان له باره ی ئەم کتابه دا چییه؟

– لهو کتابه دا، عهلی کهرمی سهلاحیهتی ئەوه ی نهبوو که ئەو کاره بکات. عهلی کهرمی ئەو سهواده ی

نییه که بتوانی ئه کتابه جی به جی بکات. مهسه له دژی قازی موحهمدی نووسیوه. به لام زهبیجی خو دژی قازی موحهمد نهبووه. له ناخر دا زهبیجی زور ههوی دا که له گهلی بروات بو عیراقی یا بو باکو به لام قازی رازی نهبوو و گوتی: ئهمن میللهتی خوم به جی نابیلیم. که پروسان زهبیجی یان وه لانا قازی موحهمد گرتیهوه (پشتگیری لیکرد). قازی موحهمد کاری دایی. له مالی خوی کاری دهکرد. وهکو موشار و ابو. بهینهک.. ده ناخریشدا بوو به موفهتیش. واته دهچوو پیشمه رگهکانی تهفتیش دهکرد. ئیش و کاری پیشمه رگه جی به جی دهکرد.

• کاتی پیشهوا شهید کرا تو له کوئ بووی، چون زانیت؟

– (ناههک ههله کیشی و جواب دهاتهوه) دهمانزانی شهید دهکری، ئیمه شهوی پیش ئهوهی شهید بکری خهبریان دایی. خهبریان دایی و بهیانی زوو من چومه دهری. چووم دیتم ههلو اسرا بوون له چوار چرا. نیزیکی دوو سعات من ههه ئهوا دانیشتم، گوتم بو ئهوهی چاک دهگهل خوینم تیکهل بیی ئهوه دیمه نه، با بزانی دوزمنمان کئییه.

• گریای؟

– تهبهمن.. ئهوهی چون نهگریام، کی ههموو کورد بی و لهو روزه دا نهگری...

• خهلهکهه..

– خهلهک.. ههموو کهس دهگریان، ژن دهگریان، پیاو دهگریان، مندال دهگریان، کهس نهبوو نهگری. ئهوه دیمهنی قازی موحهمد.. ئهوه قازیهی که گولی سابلخ بوو، روحی سابلخیان بوو.. وای لیهاتبوو.. عهجهمی ئهفیونی ئهوهی به سهه کورد هینا...

• ئهوهی لهم حاله دا که مینا خانم و وان هاتن چیان کرد؟

– له بیرم نییه، چونکه قهرهباخی زور بوو، خهلهکیش نهیاندیهو پرا زور ئیزدحام بکهن و خهلهکهه خوشیان نهیاندیهو پرا زور راوستن له تهک عهسکه رگهکانی ئیران. چواردهوریان گرتبوو.

• ئیحتیمالی ئهوه نهدهدا که له نیوان خهلهک و عهسکه رگهکانی دهولت دا شهه بکریت..

– دهولت ئیحتیمالی خوی کردبوو له ههموو بواره کدا. ئاماده بوو، سهه رانهکان ههموو گیرابوون، جادهکان ههموویان داگیرکرا بوون. ریگا نهما بوو که نهگیرابیت.

• ماموستا تا ئهوه جیگایهی که بیته بیرتان جهنازهکان چهند سعات به سهه دارهوه مان؟

– تهقریبهه ههتا ساهت ۱۰ یا 10.30 ی بهیانی من له وئ بووم، ئهوانه به سهه دارهوه مابوون. دوایی ئهمن رویشتم نازانم ئیتر کهی لیکراو نهتهوه..

• هینهک کهس دهلین که دهولت نیازی و ابو که بو سئ روزان جهنازهکان به سهه دارهوه ههلو اسراو بهیلت به لام خهلهکهه نهیانهت..

– بهلی راسته.. دهولت نیازهکی وای ههبوو، خهلهکیان نارد، ریشسپیان نارد بو لای قایدهی عهسکه ری مههابادی و داویان لیکرد که کارهکی وانهکن. چونکه ئیمکانی ئهوه ههبوو که خهلهکهه شورهش بکهن.

• پاش شهیدکردنی پیشهوا قازی موحهمد و هاورییانی، چهند کهسی دیکهش شههید کرا بوون له شههیدانه ناوی کیتان له بیره؟

– ئهوه چوار کهسهی دیکه.. «رهسوولی نهقهدهیان» که رسمه کهیم دا به ئیوه. «حامد مازوچی»، «عهبوللای روشه نفکر» و «محهمدی نازمی».

• باشه ماموستا چون بوو که کاتی پیشهوا و هاورنیه‌کانی گیران تو هه‌لنه‌هاتی؟
– نهنم نهوسا به ناوی کریکارهک له چاپخانه‌دا مه‌شغوولی کار بووم و نهوان به دوایی نهو که‌سانه‌دا
چوون که له من موهمتر بوون. دیاره له ره‌وشه‌کی وا دا به دوای من دا ناکه‌ون. نهوان به دوای
گرتتی که‌سایه‌تییه مه‌شهوره‌کان دا بوون. جار و مختی نیمه مابوو که بین به دوامانا. که زانیمان
وهختی گرتنمان هاتوو من و چهند کسی دیکه پیکهوه هاتینه نهم دیوی کوردستان.

• باشه ماموستا چون بوو نهو وه‌زیرانه‌ی دیکه‌ی کابینه‌ی کۆمار نه‌گیران مه‌سه‌له‌ن بۆ نهمر بابا شیخ
نه‌گیرا؟

– حاجی بابا شیخ، ئینسانه‌کی شیخ بوو، مروقه‌کی دینی بوو له کوردستانی ئیران دا له نیو خه‌لکدا
نفووزی هه‌بوو. شیخ بوو شیخه‌کی گه‌وره بوو. له گه‌ل شاهی ئیران سابقه‌ی یه‌کتر ناسینیان هه‌بوو که
شاه هه‌میشه لئی پرسویه. (جا نازانم پارهماره‌ی بۆ نار دووه یان نه)، له بهر نهوه ده‌ستیان لینه‌دا.
هیندی‌ک بۆ کاتیکی کهم گیرا به‌لام به‌در. مه‌لا خه‌لیلیش که سالی ۱۳۰۷ ئاسی بوو و گوتی: پۆشینی
جل و به‌رگی په‌هله‌وی حه‌رامه، کلاوی په‌هله‌وی حه‌رامه.. نه‌ویش که دوایی مه‌جبوور بوو ته‌سلیم بیت،
په‌هله‌وی نه‌وی عه‌فوو کرد. نه‌و جا نهو سه‌به‌به‌ی که مه‌لا خه‌لیل پپی عه‌فوو کرا، حاجی بابا شیخیش
هه‌ر نهوه بوو که خاوه‌ن نفووز بوون.

• له کاتی مه‌حاکمه‌کردنی پیشه‌وا دا نهو که‌سانه‌ی که له دژی پیشه‌وا نامه‌یان ئیمزا کرد بۆ
ئیع‌دام‌کردنی ناوی کێتان له بیر ماوه باشه چون بوو نهو شته کرا؟

– نهوه نه‌غله‌بی فشاری حکومه‌ت بوو. نیمه کهم که‌سمان هه‌بوو که دوژمنی گیانی پیشه‌وا قازی
موحه‌مد بیت. نه‌مما نهوه نه‌غله‌بی به فشاری ده‌ولت کراوه، گوشاری حکومه‌ت وای لیکردوون
داوا بکه‌ن له شاه که قازی موحه‌مد ئیع‌دام بکری.

• ئیمزاکردنی نهو نامه‌یه تاسیری هه‌بوو له ئیع‌دام‌کردنی پیشه‌وا و هاورنیانی..
– ئیمزاکردنی نهو نامه‌یه، نه.. زۆر نامه هه‌یه من ناوی نه‌غله‌بی نهوانم نووسیهوه. نه‌خپر نهوه بۆ نهوه‌ی
که وه‌سیله‌یه‌ک بده‌نه ده‌ست حکومه‌ت که بلێن معله‌ت خۆی داوای کردوو که نه‌وانه بکوژرین، نه‌وانه
له دار بده‌ن. بۆ نه‌وه‌یه که جوابی رۆژاوا بده‌نه‌وه، جوابی خه‌لک بده‌نه‌وه..

• له‌وه‌ده‌مه‌دا عه‌شایری کورد هه‌بوون.. پێتان وایه عه‌شایری کورد له تیکچوونی کۆمار دا چهند
رۆلی هه‌بووه؟

– ناغا و به‌گه‌کان به‌گشتی یانی ره‌یس عه‌شیره‌کان به‌گشتی ده‌گه‌ل قازی دا نه‌بوون. هه‌رچهند
قسه‌مکیان تیدا بوون، نه‌ما له گه‌ل مه‌سه‌له‌ی کورد دا نه‌بوون، دژی مه‌سه‌له‌ی کورد بوون.

• هینده‌ک کهس ده‌لێن که پیشه‌وا قازی موحه‌مد چوو به پیشوای نهو سه‌ره‌نگه‌ی که قه‌رار بوو بیت
و مه‌هاباد بگریته‌وه. وه نهو کاره‌ی پیشه‌وا به خۆته‌سلیم‌کردن به حیساب دینن بۆ چوونی ئیوه چییه؟
– نهو کهسه سه‌ره‌نگ نه‌بوو، ده‌رجه‌ی گه‌وره‌تر بوو له سه‌ره‌نگی. من له بیره‌وه‌ریه‌یه‌کانم دا هه‌موو
شته‌ک و هه‌تا ناوه‌کانیشیانم نووسیهوه. به‌لام نه‌وان داوایان لیکردن که برۆن و پیشوایان لیکه‌ن. قازی
موحه‌مد مه‌جبوور بوو کاره‌کی نه‌وها بکات..

• بۆ مه‌جبوور بوو؟

– مه‌جبوور بوو.. چونکه خۆی ته‌سلیم کردبوو که خساری گه‌وره بۆ خه‌لکه‌که نه‌یینه پیش. یا ده‌بوو
رابکا(هه‌لی) یان ده‌بوو نه‌وی حکومه‌ت بلێ قه‌بوولی بکات.

• به‌لام پیشه‌وا قازی ده‌یزانی که نه‌کوژریت..

– به‌لێ.. به‌لێ.. به‌لام له به‌ر نه‌وه‌ی چوو که میله‌تی مه‌هاباد وه‌ک نه‌وه‌ی به سه‌ر ته‌وریز هات به سه‌ر

نازەربایجانیان دا هات، به سەر میللهتی سابلاخ دا نهییت. ئەو خۆی کرد به قوربانی میللهتی کورد به گشتی و میللهتی سابلاخ به تاییهتی...

• بەلێ.. دیاره ئەو پیشینی و ئەو دووربینییە پیشەوا زۆر مۆئەسیر بوو.. وایه؟
– بەلێ.. بەلێ.. مەلا مستەفا زۆر هەوڵی لە گەل دا که برۆا، زەببەجی زۆری هەوڵ دا که لە گەلێ برۆا. ئەوانەمی قەبوڵنەکرد، گوتی: من میللهتی سابلاخ به جێ ناهێلم... ئەو شتەکی ئاشکرا بوو خۆ، هەموو کوردی سابلاخ دەزانن که کارەکه چۆن کرا.

• نیستا ٨٥ ساڵ له تەمەنت گوزەر او ه. گەورەترین ئارەزووت له ژيانا چیه؟
– گەورەترین ئارەزووم ئەوێه که هەموو پارچهکانی کوردستان یەک بگرن، کورد ئازاد بێ.. ئەو هەک هەر ئارەزووی منە ئارەزووی هەموو کوردهکی دلسۆزه.

• پەشیمان نیت لەو هەموو رەنج و زەحمەت و جەفایه؟
– ئەگەر داوی مردن زیندوو بېمەوه هەر ئەو رینگایه دەگرم. ئەو رینگایه که خزمەتی کورده، کوردایهتی یه.

• ناخۆشترین خاترهی ژيانت چیه؟
– خەبەری مردنی باوکم. باوکم نەدیوه، عایلهی خۆم کەسم نەدیوه، هەموویان مردوون، ئەمن له مەراسمی هیچیان حازر نەبووم.

• مامۆستا شەخسیهتی پیشەوا و نەمر مەلا مستەفا بارزانی چۆن له گەل یهکترا موقایسه دهکە؟
– عەفووم بکه.. (جواب نادهتوه)

• پێتان وایه له حالی حازردا پاش ئەو پارچهیه که ئازاد کراوه، تۆبەتی کام پارچهی دیکهی کوردستانه که ئازاد بکریت؟
– چۆنیهتی سیاسەت دەزانی، رهوشی پاشەرۆژی دونیا دەزانی که چۆن دەبی، کامیان وهپیش دهکەون. ئەما پێم وایه نیت ئێشه لا ئیران دەبی...

• ئەو رهوشی کوردهکانی باکوور چۆن دهبینی؟
– بهخۆیان ورده ورده رامیان دهکەن، ئەمریکاییهکان ورده ورده ترکهکان رام دهکەن. ومختی ئەوه دیت که ئەوانیش داوای هەقی خۆیان بکەن.

• نەزەرت له سەر بەرنامەکهمان (ناودارانی کورد) چیه؟
– من ئەو ئەمن زۆر لهوه نارازیم که من زمنی ئەو ناودارانە گوتوو بیژم له گەل دا بکهی. چونکه من خۆم به ناودار نازانم. من خۆم له پیشمەرگهیهکی کورد زیاتر نازانم. بۆ بەرنامەکهتان داوای سەرکەوتن دەخوایم. بۆ ئارشیفی میلیی کورد و بلیندکردنی شەخسیهتی کورد کارهکی پیرۆزه. کارهکی میژوویی یه.

• وهك كهسايهتی و مروقهکی به تهجروبه مهساژ (پهيام)ی ئیوه بو میلیهتی کورد (بو کوردهکانی هه
چوار پارچه) چیه؟

– ریکهوتنه، ئیتیحاده بهینی ئه چوار پارچانه، لهوه زیاتر نییه. ئه ما ئهگه ریکهکهوین ناتوانین
مووهفق بین له چالاکییهکانی خومان دا، له خهباتی خومان دا. دهرمانی هه موو دهر دیک پهکیتی یه،
پهکیتی، تهنیا پهکیتی..

• له زیانت دا قهت تامی نازادیت چیشتووه؟

– کهم.. هه ئه زهمانی دیموکرات، زهمانی کوماری کوردستان.. ئه بهینهش بهس تامی نازادیم
چیشتووه.

• ئه ئیستا که پارچهکی خاکی کوردستان نازاده؟

– ئیستا زور باشه، باشه ئهگه خومان له خومان تیکی نهدهین. ئیستا رهوشی کورد ئهگه ریکهکهوین،
ئهگه ئیتیحاد و پهکیتیمان هه بیته، ئهگه ئه دوو پارچهی کوردستانی عیراق پهک بن.. داها توومان
باشتر ده بیته.

• ئه وهزیرانهی کوماری کوردستان که پاش تیکچوونی کومار زور بهیان ئیعدام نهکران، وهک نهه
مهناف کهریمی و زور کهسی دیکه.. پاشان قهت پهیهوهندیتان له گهله هیچیهک له واندا هه بوو؟
– نهخیر، قهت نهدهکرا، ئیمه له ئیره و ئهوانیش له دیوی کوردستان، هه میسه له ژیر زهخت دا
بووین.. چۆن دهکرا؟

• ئه له گهله هیمن و ههژار موکریانی؟

– هیمن و ههژار.. له ئیره کاتی که من هاتم گوئیان ههژار نهخوشه، دهینیرن بو لوینان. له هۆتیهک
بوو به نیوی ترۆکادیرو. له گهله (که سیک؟) چووم بو لای، دوزیمهوه، رهوشی زور قور بوو. واته
نهخوشی سیلی هه بوو. له وئ من ههژارم دوزیهوه، دوایی پاش بهینهک هیمنیش هات. هیمن له ئیره
(له باشووری کوردستان) ناسی.

• ماموستا، ئهوانه که پاش تیکچوونی کوماری کوردستان حزبیان بووژاندهوه، پهکی له وان تو
بووی، ئیتر کی دیکه هه بوو؟

– ئهوانه دهر نهکهوتن ههتا دوایی ۴۱ ته موز، جهماعت جهماعت دههاتن بو ئیره. وهک
جهماعتی قادر شهریف، زور جهماعتی دیکهش دههاتن بو ئیره. له ئیره ئهغلهبی میوانی مهکتهبی
سیاسی پارتی بوون. یانی میوانی مام جهلال و ئیبراهیم ئهحمهد و ئهوانه بوون. یانی ئینسان راست بلای
که مهکتهبی سیاسی ئهوسا خزمهتی زور بوو بو کوردی ئیران، به چهک، به پاره، خزمهتی زوریران
کردین.

• ریزدار شاپهسندی، کیبوون ئهوانه له گهلتانا بوون که حیزبیان بووژاندهوه؟ ئه لاین مینا و عیسمهت
قازی کچی پینشهوا زور هاوکاری ئیوهیان دهکرده، راسته؟

– بهلای راسته، بهلام من له ئه دیوی کوردستان بووم و ئه کاره له لای خومان دهکرا (روژ ههلاتی
کوردستان). یانی من دهگهله ئهوانه نهبووم. ئهوان خزمهتی غهنی بلوریران و ئهوانی دیکهیان کردوه.
واته وختی خوی له سابلآخ حیزبی دیموکراتی کوردستانیان به حیسابی خویان دهبووژاندهوه. بهلای، مینا
خانمی خیزانی پینشهوا و عیسمهتی کچی و ئهوانی دیکه هاوکاریان کردوون.

• زور سپاس بو ئهوهی که وختتان دا به من بو ئه گوتوبیژه.

– منیش سپاست دهکهم. هیوادارم که له کارهکانتان دا هه میسه سهرکهوتوو بن.